

Woerjaningrat vroeg vervolgens of een residentie die veel *padi* opbracht, niet andere residenties kon helpen. 'Dat valt', zei Iskandar Dinata, 'onder de competentie van de centrale overheid en wij weten hiervan niets.'

Hoeveel kreeg het Japanse leger eigenlijk? Woerjaningrat dacht: 'in elke residentie 20%' (niet van de totale *padi*-oogst maar van het ingeleverde deel daarvan). Neen, zei Iskandar Dinata: 'dat verschilt: in Bantam 25%, in de Preanger 15% en in Bogor 20%', maar hij was de enige die die cijfers kon geven: de vijf andere leden van de onderzoek-commissie hadden er niet naar gevraagd (wij vermoeden: niet naar *durven* vragen).

Het was alles even somber. Hoe kon men een verbetering bereiken?

Soekardjo Wirjopranoto zei dat het College van Adviseurs het Japanse militaire bestuur moest voorstellen, 'een goed apparaat' in het leven te roepen 'zowel voor de inzameling van *padi* als voor de distributie van *beras* ten behoeve van de bevolking.' Er werd, meende hij, per jaar 8 tot 9 mln ton *padi* voortgebracht (in werkelijkheid in '44 slechts 6,9 mln ton) – controle van de distributie moest beginnen bij de rijstpellerijen. Neen, zei Abikoeso, alles wat met de rijst te maken had, moest onder een directorium worden geplaatst en hij kwam tot dat voorstel door, zei hij,

'de omstandigheid waarin de bevolking nu leeft, waarin ons volk om zo te zeggen geen bestaan meer heeft, vooral op het gebied van de voeding, terwijl het helemaal geen bescherming meer heeft en niet weet tot wie het zich moet wenden voor zijn leed, wanneer ook de *desa*-hoofden corrupt zijn benevens het binnenslands bestuur dat daarboven is geplaatst.'

Een directorium dus?

Er werd over gestemd: slechts drie adviseurs stemden vóór.

Er kwam een ander voorstel ter tafel, nl. van Iskandar Dinata: *padi* moest beschouwd worden als een goed waarin niet mocht worden gehandeld.

Waarom alleen *padi*, vroeg een der adviseurs: andere voedingsmiddelen zoals mais en *cassave* waren even belangrijk!

Dewantoro waarschuwde tegen een teveel aan overheidscontrole, waardoor meer en meer goederen werden achtergehouden. Hij vroeg

'aandacht voor het pessimisme dat het volk thans beheerst. Vroeger kon men nog koemelk kopen, al was ze nog zo duur. Sinds de *padi* door de overheid wordt beheerd, is de melk verdwenen. Zo is het ook met andere goederen die door de *kumiai* beheerd worden. Deze goederen verdwijnen uit de normale markt, maar op de zwarte markt zijn ze nog te krijgen.'